

नगरपरिषदेचा आस्थापना खर्च
परीगणित करण्याबाबत एकत्रित
आदेश

नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय,
नवी मुंबई महानगरपालिका जुनी इमारत,
7 मजला, बेलापूर भवन, सी.बी.डी.बेलापूर मुंबई ४००६१४
क्र.नपप्रस/स्थायी नि./०२/२०२३/न.प.आ.खर्च/कक्ष-१२/४८६९
दिनांक :- ०५/०९/२०२३

- संदर्भ:- १) शासन परिपत्रक क्र. ओडीओ १२७०/५४३२८-A. दि. १५ जुलै १९७९
२) शासन निर्णय नगर विकास विभाग क्र. संकीर्ण १०९९/२९४/प्र. कर.
७८/२०००/नवी-२७. दि २८.९.२०००
३) संचालनालयाचे स्थायी निदेश क्र. २६ दि. २३-०२-२००५
४) संचालनालयाचे आदेश दि. २८-०३-२००६ अन्वये (ड) व (इ) वगळण्यात
आला आहे.

प्रस्तावना:-

राज्यातील नगरपरिषदांमध्ये मध्ये आस्थापना खर्चाची मर्यादा विहित करण्या बाबत शासनाने उपरोक्त वाचा क्र.१ व २ नुसार आदेश निर्गमित केलेले आहेत. शासनाने आस्थापना खर्च परीगणित करताना नगरपरिषदेने खर्चामध्ये कोणत्या बाबी विचारात घ्यावयाच्या या बाबत शासन निर्णय नगर विकास विभाग क्र. संकीर्ण १०९९/२९४/प्र.कर ७८/२०००/नवी २७, दि २८.९.२००० अन्वये सूचना दिलेल्या आहेत. मात्र नगरपरिषदेने उत्पन्नामध्ये कोणत्या बाबी अंतर्भूत कराव्यात याबाबतच्या स्पष्ट सूचना नगरपरिषदांना देण्यात आलेल्या नसल्यामुळे नगरपरिषदांमध्ये आस्थापना खर्च परीगणित करण्यामध्ये संदिग्धता दिसून येते. त्यामुळे आस्थापना खर्च परीगणित करण्यासाठी पुढीलप्रमाणे निदेश देण्यात येत आहेत.

२) महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम १९६५ चे कलम २०२ मधील तरतुदीनुसार नगरपरिषदेच्या/नगरपंचायतीच्या लेख्यावरून मागील तीन वर्षांचे आकडे विचारात घेऊन सोबतची परीशिष्ट-अ मध्ये नगरपरिषद / नगरपंचायतीच्या उत्पन्नाची परिगणना करण्यात यावी.

३) अधिमुल्य / विक्रीची रक्कम हि एक रकमी असली तरी ती नगरपरिषदेचे स्वतःचे उत्पन्न आहे. पूर्वीच्या निर्देशांचा विचार करता जरी या बाबीवर एखाद्या नगरपरिषदेने उत्तम कामगिरी करून उत्पन्न वाढ केली असेल तरी सदर रक्कम वगळल्यामुळे त्यांना या उत्पन्न वाढीचा काहीही फायदा होत नव्हता आणि नगरपरिषदा व नगरपंचायतींना उत्पन्न वाढीसाठी प्रोत्साहन मिळत नव्हते. त्यामुळे पूर्वीच्या स्थायी निदेशातील परीशिष्ट-अ मधील मुद्दा क्र. ४ (३) मध्ये आस्थापना खर्च काढताना प्रिमियम /लाभांश ची रक्कम नगरपरिषदेच्या उत्पन्नात समाविष्ट करण्यात यावी. सदर उत्पन्न हे दीर्घ मुदतीचे उत्पन्न धरून पाच वर्षांसाठी pro-rata basis वर धरण्यात यावे.

४) मूळ स्थायी निदेश क्रमांक २६ दिनांक २३-०२-२००५ मधील आस्थापना खर्च परिगणना करण्यासाठीचे परीशिष्ट-क हे आवश्यक सुधारणा करून सोबतचे परीशिष्ट-ब म्हणून या स्थायी निदेशासोबत समाविष्ट करण्यात येत आहे.

५) स्थायी निदेश क्रमांक २६ दिनांक २३-०२-२००५ मधील परिशिष्ट-ब हे पाणीपुरवठा विभागाच्या उत्पन्न व खर्चाशी संबंधित होते. पाणीपुरवठा विभाग हा नगरपरिषदेच्या अनेक विभागांपैकी एक विभाग आहे उदा; घनकचरा, विद्युत विभाग इ. त्यामुळे जरी पाणीपुरवठा विभागाचे अंदाजपत्रक वेगळे केले जात असले तरी आस्थापना खर्च परिगणीत करण्यासाठी केवळ पाणीपुरवठा विभागाचेच स्वतंत्र परिशिष्ट ठेवण्याची आवश्यकता नाही. त्यामुळे सदरचे परिशिष्ट वगळण्यात येत आहे. पाणीपुरवठा विभागाचे उत्पन्न हे नगरपरिषदेच्या एकूण उत्पन्नात परिशिष्ट-अ मध्ये समाविष्ट करण्यात यावे. तसेच पाणीपुरवठा विभागाकडील आस्थापना विषयक खर्चाच्या बाबी या आस्थापना खर्चाच्या परिशिष्ट-ब मध्ये समाविष्ट करण्यात याव्यात.

६) नगरपरिषदांचे वार्षिक अंदाजपत्रक हे महाराष्ट्र नगरपरिषद अधिनियमातील कलम १०१ नुसार तयार केले जात असल्याने सदर अंदाजपत्रक हे वैधानिक दस्तावेज आहे. सदर अंदाजपत्रकाचा नमुना हा लेखासंहितेतील नमुना क्र. ८४ मध्ये तयार केले जाते. यातील भाग-१ हा नगरपरिषदेच्या महसुली उत्पन्नाच्या एकत्रित रकमेशी संबंधित आहे. यातील केवळ शिक्षण उपकर व रोजगार हमी उपकर वगळण्यात यावा. त्यानुसार संबंधित आर्थिक वर्षातील प्रत्यक्ष महसुली जमा रक्कम हि परिशिष्ट-अ करिता गृहीत धरण्यात यावी.

७) या निदेशासोबतचे परिशिष्ट भरताना परिशिष्टामध्ये सर्व रकमा रुपये लाखांमध्ये नमूद कराव्यात. या निदेशानुसार जमा व खर्चाची आकडेवारी विचारात घेताना महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम १९६५ चे कलम १०२ मधील तरतुदीनुसार नगरपरिषदेच्या लेख्यावरून मागील तीन वर्षांचे आकडे घेण्यात यावेत. (७) वार्षिक लेखे तयार होण्याच्या अगोदर म्हणजेच ३१ जुलै पूर्वी अंदाजपत्रकातील आस्थापना खर्चाची गणना करण्याची आवश्यकता निर्माण झाल्यास लगतच्या आर्थिक वर्षातील प्रत्यक्ष उत्पन्न व प्रत्यक्ष खर्च याची आकडेवारी महाराष्ट्र नगरपरिषद लेखा संहिता २०१३ मधील नमुना क्र. १. मध्ये ठेवण्यात आलेल्या रोख वही नुसार घेण्यात यावी.

८) आस्थापना खर्चाची टक्केवारी परीगणित करताना खालील सूत्राचा वापर करावा.

$$\text{परिशिष्ट ब (३)} \\ \text{आस्थापना खर्च \%} = \frac{\text{परिशिष्ट अ (३)}}{\text{परिशिष्ट ब (३)}} \times १००$$

९) या स्थायी निदेशानुसार सर्व नगरपरिषदा व नगरपंचायती यांनी आस्थापना खर्चाची यापुढील काळात गणना करावी. आस्थापना खर्च परीगणीत करण्यासाठी यापूर्वी या संचालनालयाने दिलेले मात्र या आदेशाची विसंगत असलेले सर्व आदेश रद्द करण्यात येत आहेत.

(मनोज रानडे भा.प्र.से)
आयुक्त तथा संचालक
नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, मुंबई

प्रत माहितीसाठी अग्रेषित :

- १) मा. प्रधान सचिव (२), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- २) मा. विभागीय आयुक्त तथा प्रादेशिक संचालक, नगरपरिषद प्रशासन, विभागीय आयुक्त

कार्यालये (सर्व).

- ३) संचालक, स्थानिक निधी लेखापरीक्षा , महाराष्ट्र राज्य, कोकण भवन, नवी मुंबई.
- ४) सह संचालक, स्थानिक निधी लेखा परीक्षा,सर्व विभाग.
- ५) नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, नवी मुंबई (सर्व कार्यासन).
- ६) निवड नस्ती.

प्रति,

- १) मा. जिल्हाधिकारी,जिल्हाधिकारी कार्यालये (सर्व).
- २) अध्यक्ष /प्रशासक, नगरपरिषद / नगरपंचायत (सर्व).
- ३) मुख्याधिकारी, नगरपरिषद / नगरपंचायत (सर्व).

अ.क्र.	उत्पन्न	मागील तीन आर्थिक वर्षा अखेरचे	मागील दोन आर्थिक वर्षा अखेरचे	मागील एक आर्थिक वर्षा अखेरचे	सरासरी (मागील तीन आर्थिक वर्षाची)
1	नगरपरिषदेचे उत्पन्न				
अ)	एकत्रित मालमत्ता कर (शिक्षण, रोजगार हमी कर वगळून)				
ब)	नगरपरिषद वाणिज्य कर पासूनचे उत्पन्न : 1.सक्तीचे कर (अधिनियमातील कलम 105 नुसार लागू करण्यात आलेले सर्व सक्तीचे कर)				
	जाहिरात कर				
	खेळांवरील कर (show tax)				
	2.विशेष पाणीपट्टीसह इतर ऐच्छिक कर अधिनियमातील कलम 108 नुसार लागू करण्यात आलेले सर्व ऐच्छिक कर				
	3.कलम 188,272,273,ते 281 व इतर				
	बजारापासून उत्पन्न				
	इतर व्यवसायातील उत्पन्न (परवाना फी वगैरे)				
	4.विशेष अधिनियमाखालील वसुली				
	एकूण				
क)	नगरपरिषद मालमत्ता यांच्यापासून मिळालेल्या महसुलाचे उत्पन्न				
	1.इमारत भाडे /जागा भाडे(मार्केट, शाळा व इतर मालमत्ता)				
	2.कलम 108-अअन्वये लागू करण्यात				

	आलेल्या ऐच्छिक फी पासून उत्पन्न				
	3.नगरपरिषद रस्ते, मोकळ्या जागा यांचा तात्पुरता वापर,प्रक्षेपण इ.वरील फी				
	4.नगरपरिषद रस्ते, मोकळ्या जागांवर इमारत बांधकाम साहित्य/डांबर इत्यादी टाकणे तात्पुरता वापर फी				
	5.मलनिस्सारण(सांडपाणी) निचरा/जोडणी शुल्क				
	6) 1 ते 5 व्यतिरिक्त तत्सम प्रकारचे इतर उत्पन्न				
	एकूण				
ड	विकास कामासाठीची वसुली(बांधकाम परवानगी/रेखांकन मंजूरी)				
	1.(MRTPACT, UDCPR अंतर्गत वसूल केलेल्या सर्व रकमा)				
	2.गुंठेवारी,अनधिकृत बांधकाम नियामानुकूल करणे व तत्सम प्रकारच्या बाबी पासून मिळणारे उत्पन्न				
इ)	उपयोगिता सेवा व संकीर्ण बाबींपासूनचे उत्पन्न :				
	1.भूखंड/ इमारत हस्तांतरण नोंदणी शुल्क.				
	2.जन्म मृत्यू,नक्कल फी,प्रकाशने,यादया इ.विक्री उत्पन्न				
	3.नोटीस फी, लायसन्स फी दंड				
	4.दवाखाना,ग्रंथालय फी,कोंडवाडा,कत्तलखाना,समाजमंदिर, नाट्यगृहपासून उत्पन्न.				
	5.अग्निशमन,पाणी टँकर शुल्क				

	6.अतिक्रमण,अनधिकृतबांधकाम काढण्याबाबतचे शुल्क				
	7.घनकचरा व्यवस्थापन उपयोगकर्ता शुल्क (UserCharges) व तत्सम				
	एकूण				
	एकूण:- (1)=(अ+ब+क+ड+इ)				
2)	अनुदाने				
	१. सहाय्यक अनुदान				
	२. मुख्याधिकारी/ सहाय्यक आयुक्त वेतन				
	३. जमीन महसूल आणि अकृषिक				
	४. मुद्रांक शुल्क				
	५. मोटार वाहन कर				
	६. यात्रा कर				
	७. गौण खनिज				
	८. सर्वसाधारण रस्ता अनुदान				
	९. नगरपरिषदांना प्राप्त होणारी बांधील अनुदाने				
	एकूण:- (2)				
3	एकूण:- (1+2)				
4	वर्षाचे एकूण उत्पन्न (३)				
	१. एकूण इतर उत्पन्न				
	२. अंदाजपत्रकातील प्रत्यक्ष उत्पन्न				

लेखापाल /लेखाधिकारी

मुख्याधिकारी

परीशिष्ट-ब

अ.क्र.	अस्थापना खर्च	मागील तीन आर्थिक वर्षा अखेरचे	मागील दोन आर्थिक वर्षा अखेरचे	मागील एक आर्थिक वर्षा अखेरचे	सरासरी (मागील तीन आर्थिक वर्षांची)
1	अस्थापनाखर्च :				
अ	कर्मचारी आस्थापना				
	1) स्थायी आस्थापना				
	2) अस्थायी आस्थापना				
	3) रोजंदारी आस्थापना				
ब	कर्मचार्यांना दिलेल्या आर्थिक भावरील खर्च : (बोनस, सानुग्रह अनुदान कालबद्ध पदोन्नती, 5 वा वेतन आयोग थकबाकी, वैद्यकीय खर्च प्रतिपूर्ती, स्वग्राम भत्ता, प्रवासभत्ता, अतिरिक्त कार्यभार, गणवेश व साहित्य, प्रशिक्षण इ.)				
क	निवृत्ती कर्मचार्यांवरील खर्च: (निवृत्तीवेतन, उपदान, रजारोखीकरण, भविष्य निर्वाह निधी.इ.सह)				
	एकूण: (अ ते क)				
2	आस्थापनेसाठी आवश्यक परंतु खर्च न केलेल्या रकमा:				
अ	कर्मचार्यांच्या वेतनातून कपात केलेली परंतु संबंधित खात्यात जमा न केलेल्या रकमा:				
	1. भविष्य निर्वाह निधी (संबंधित मागील तीन आर्थिक वर्षांतील एकत्रित रक्कम. सरासरी गृहीत धरण्यात येऊ नये.)				

	2.गटविमा				
	एकूण :- अ				
ब	अधिनियमानुसार निश्चित केलेल्या फंडामध्ये कमी असणारी रक्कम :				
	1.भविष्य निर्वाह निधी (ज्या आर्थिक वर्षात कर्मचारी निवृत्त होतात त्या आर्थिक वर्षातील व्याजापोटीचे नगरपरिषदेचे तीन वर्षाचे एकूण दायित्व गृहीत धरण्यात यावे)				
	2.निवृत्ती वेतन				
	3.वेतनराखीव: ज्या आर्थिक वर्षात वेतन राखीव निधीची पूर्तता करण्यासाठी कमी पडलेली रक्कम.				
	एकूण:- ब				
	एकूण:- (अ + ब)				
3	एकूण अस्थापना खर्च:- (1+2)				

लेखापाल /लेखाधिकारी

मुख्याधिकारी